

Tiết 2

II - TÂY SƠN LẬT ĐỔ CHÍNH QUYỀN HỌ NGUYỄN VÀ ĐÁNH TAN QUÂN XÂM LƯỢC XIÊM

I - Mục tiêu bài học

Xem mục tiêu chung của bài.

II - Những điều cần lưu ý

– Trong việc lật đổ chính quyền họ Nguyễn, Tây Sơn phải tạm hoà hoãn với quân Trịnh để dồn sức đánh Nguyễn. Với việc Nguyễn Ánh chạy thoát vào Gia Định năm 1777, chính quyền họ Nguyễn ở Đàng Trong trên thực tế đã bị Tây Sơn lật đổ.

– Sau nhiều lần thất bại liên tiếp, Nguyễn Ánh cầu cứu vua Xiêm. Vua Xiêm nhân cơ hội này, đem mấy vạn quân thuỷ – bộ sang đánh chiếm nước ta.

– Chiến thắng Rạch Gầm – Xoài Mút thể hiện tinh thần chiến đấu ngoan cường, mưu trí của quân đội Tây Sơn và tài quân sự của Nguyễn Huệ, đồng thời đập tan âm mưu can thiệp và xâm lược của vua Xiêm. Với chiến thắng này, nhân dân Gia Định đã nêu cao truyền thống anh hùng của dân tộc và xứng đáng là bức thành kiên cố phía nam của Tổ quốc.

III - Thiết bị, tài liệu cần cho bài giảng

1. Lược đồ Tây Sơn khởi nghĩa chống các thế lực phong kiến và chống quân xâm lược nước ngoài.
2. Lược đồ chiến thắng Rạch Gầm – Xoài Mút.

IV - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. Giới thiệu bài mới

GV nên liên hệ với bài cũ để giới thiệu bài mới.

2. Dạy và học bài mới

– *Tại sao Nguyễn Nhạc phải hoà hoãn với quân Trịnh ?* (GV cùng HS xây dựng bài học) : Nhân khởi nghĩa Tây Sơn bùng lên ở Đàng Trong, chúa Trịnh liền cử Hoàng Ngũ Phúc cầm đầu 3 vạn quân tiến vào Đàng Trong, lấy danh nghĩa

giúp chúa Nguyễn đánh đổ quyền thần Trương Phúc Loan và dẹp quân Tây Sơn. Nhưng sau khi Trương Phúc Loan bị bắt đem nộp cho Hoàng Ngũ Phúc, quân Trịnh vẫn tiếp tục tiến vào Phú Xuân, chúa Nguyễn phải đem gia quyến vượt biển vào Gia Định.

Sau trận đụng độ với quân Trịnh ở Bến Ván (nơi giáp ranh hai tỉnh Quảng Nam – Quảng Ngãi), quân Tây Sơn rút về bảo vệ Quy Nhơn. Ở phía nam, quân Nguyễn cũng đang tấn công ra. Bị kẹp giữa hai thế lực thù địch, Nguyễn Nhạc kịp thời thay đổi chiến lược, tạm hoà hoãn với quân Trịnh để tập trung đánh Nguyễn. Tạm yên mặt bắc, Nguyễn Nhạc cử Nguyễn Huệ đem đại quân đánh úp Phú Yên. Đây là chiến thắng đầu tiên của Nguyễn Huệ, bấy giờ ông mới 23 tuổi.

Từ năm 1776 đến năm 1783, Tây Sơn liên tiếp đem quân vào đánh Gia Định. Nguyễn Ánh chạy trốn ra đảo Côn Lôn, lại bị truy đuổi phải chạy ra Phú Quốc. Nguyễn Huệ cử tướng Trương Văn Đa ở lại giữ Gia Định rồi trở về Quy Nhơn.

– *Về chiến thắng Rạch Gầm - Xoài Mút (1785)* : GV có thể hướng dẫn HS trình bày ngắn gọn diễn biến của trận thuỷ chiến này theo lược đồ và rút ra những nhận xét. Sau đó, GV nhấn mạnh ý nghĩa của chiến thắng :

+ Đây là một trong những trận thuỷ chiến lớn nhất và lừng lẫy nhất trong lịch sử chống ngoại xâm của dân tộc Việt Nam.

+ Chiến thắng quân xâm lược Xiêm đã đưa phong trào Tây Sơn phát triển lên một trình độ mới. Cũng từ đây, khởi nghĩa Tây Sơn trở thành phong trào quật khởi của cả dân tộc và sẽ được phát huy mạnh mẽ trong cuộc đại phá quân xâm lược nhà Thanh những năm sau đó.

3. Gợi ý trả lời câu hỏi kiểm tra cuối bài

GV gợi ý cho HS liên hệ với nội dung phần II của bài 25 trong SGK để trả lời câu hỏi.

V - Tài liệu tham khảo

– *Về Tây Sơn hoà hoãn với Trịnh để tập trung đánh Nguyễn*

"Những biến động lớn ở Đàng Trong làm chúa Trịnh Sâm ở Đàng Ngoài mừng rỡ nói : "Họ Nguyễn vốn có thế thù với họ Trịnh ; sở dĩ bấy nay Trịnh phải làm thinh chẳng qua chỉ cốt đợi thời. Bây giờ cơ hội đã đến, Trịnh sao lại chịu bó tay ngồi nhìn để cho họ Nguyễn ngang nhiên tranh hùng mãi". Chúa Trịnh liền cử Hoàng Ngũ Phúc cầm đầu 3 vạn quân tiến vào Đàng Trong, lấy danh nghĩa giúp chúa Nguyễn đánh đổ quyền thần Trương Phúc Loan và đánh dẹp quân

Tây Sơn, ngoài ra không có ý gì khác (!). Nhưng sau khi Trương Phúc Loan đã bị bắt đem nộp cho Hoàng Ngũ Phúc, quân Trịnh vẫn tiếp tục tiến vào Phú Xuân".

Về Chiến thắng Rạch Gầm - Xoài Mút

Năm 1784, sau khi Nguyễn Ánh cử Chu Văn Tiếp sang Xiêm cầu viện, vua Xiêm đem thủy binh hộ tống Nguyễn Ánh về Băng Cốc. Tháng 7 năm ấy, vua Xiêm cử hai tướng Chiêu Tăng và Chiêu Sương đem 2 vạn thủy quân và 300 chiến thuyền cùng Nguyễn Ánh và Chu Văn Tiếp đổ bộ lên đất Gia Định. Trước đó, vua Xiêm đã phái một tướng khác đem 3 vạn bộ binh sang đóng ở Chân Lạp, từ đó tiến xuống phối hợp với quân thủy. Như vậy, toàn bộ đạo quân xâm lược của Xiêm là 5 vạn, chưa kể số quân của Chu Văn Tiếp và Nguyễn Ánh.

Cuối tháng 7 – 1784, thủy quân Xiêm đổ bộ lên Kiên Giang (Rạch Giá). Sau khi chiếm được Rạch Giá, chúng lại tiến đánh Cần Thơ rồi tiến lên Mân Thít (Vĩnh Long). Tại Mân Thít, quân Tây Sơn chống cự quyết liệt, vì lực lượng ít nên phải rút lui, nhưng vẫn giữ vững thành Gia Định và Mĩ Tho. Bấy giờ quân Xiêm đã chiếm được quá nửa phần đất phía tây Gia Định. Chúng chủ quan, kiêu căng mặc sức cướp của giết người, hãm hiếp phụ nữ. Bọn tướng giặc dùng chiến thuyền liên tiếp chở vàng bạc, của cải cướp được về nước. Trong vùng quân Xiêm chiếm đóng, nhân dân chịu đựng nhiều cảnh tủ nhục, đau thương... Tội ác của chúng đã khơi sâu căm thù của mọi tầng lớp nhân dân.

Được tin quân Xiêm đang hoành hành ở Gia Định, Nguyễn Huệ được cử chỉ huy cuộc phản công đập tan mưu đồ xâm lược của vua Xiêm. Khoảng đầu tháng 1 – 1785, thủy quân Tây Sơn tiến vào đóng ở Mĩ Tho. Bấy giờ quân Xiêm đóng dọc theo sông Tiền từ cù lao Năm Thôn trở lên, bản doanh đặt tại khu vực Trà Tân. Sau khi nắm vững tình hình, Nguyễn Huệ quyết định chọn khúc sông Tiền từ Rạch Gầm đến Xoài Mút làm trận địa quyết chiến với địch.

Đoạn sông này dài khoảng 6 km, lòng sông rộng, ở giữa có cù lao Thới Sơn. Mờ sáng ngày 19 – 1 – 1785, Nguyễn Huệ dùng mưu nhử quân địch vào trận địa mai phục. Vốn chủ quan và cậy ưu thế về quân số, các tướng Xiêm huy động toàn bộ quân thủy – bộ đuổi theo quân Tây Sơn. Khi quân địch đã lọt vào đoạn sông mai phục, Nguyễn Huệ ra lệnh tấn công bất ngờ và mãnh liệt, đánh tan toàn bộ quân địch. Chiến thuyền địch tan tác hoặc bị đốt cháy, quân Xiêm chỉ còn độ vài ngàn sống sót theo đường bộ vượt qua Chân Lạp trốn về nước. Sử cũ chép: "Người Xiêm La sau trận thua năm Giáp Thìn (1785), ngoài miệng thì nói khoác nhưng trong bụng thì sợ quân Tây Sơn như cọp" (*Đại Nam thực lục*).